



VERDWAALD IN

GENOVA





Een stadskaartje heeft geen zin. De weg vragen heeft geen zin. En een zonnebril heeft geen zin, want de stegen zijn zo smal, kronkelig en hoog dat de zon nauwelijks doordringt. **Het Wonder van Genua.**

TEKST HARRI THEIRLYNCK M.M.V. MIRIAM BUNNIK FOTOGRAFIE RUBEN DRENTH

‘Dwaal, zoals je nog nooit hebt gedaan!’, adviseert de Nederlandse auteur Ilja Leonard Pfeijffer, die al negen jaar in Genua woont. Maar waar? Er zijn twee Genua’s. De Porto Antico aan de haven is de door sterarchitect Renzo Piano fijn vormgegeven plezierkust, met palmbomen, promenades, restaurants en pie-ren. Hier kun je loom slenterend een ijsje eten en je vergapen aan orkestjes en straattheater. Wil je terug in de tijd, loop dan door het ‘worm-gat’ onder de betonnen poten van de snelweg naar de historische wirwar van kronkelsteegjes, een visnet uitgeworpen over de smalle landtong tussen de haven en de Appennijnse bergen. Het Centro Storico ligt als een geperste diamant op de hellingen. Het is er goor en grandioos, het ruikt er naar pesto en pis, verse focaccia en vis en het is het grootste middel-eeuwse centrum van Europa.

We zijn verbijsterd

Paolo Molini (38) is architect, woont in het oude centrum en heeft een kantoortje midden in de doolhof. Paolo is een smalle man met een aardig gezicht, bescheiden en zachtmoedig en kan eerst niet geloven dat we verrukt zijn van het oude Genua. We moeten zelfs aandringen: ‘Dit is echt interessant Paolo. Om eerlijk te zijn: we zijn verbijsterd, we hebben nog nooit zoiets gezien.’ Paolo neemt ons mee naar een nog ouder deel van de stad, waar zijn grootouders woonden en nu de architectenopleiding staat. Vlak bij het drukke Piazza delle Erbe, waar je einde middag een goede kans hebt Ilja Leonard Pfeijffer in het wild te spotten. De Grote Schrijver met de woeste D’Artagnan de Musketier-look zit vaak aan een tafeltje voor Caffè Letterario, peinzend, schrijvend, rokend en/of pratend met zijn Ge-

nuese vrienden: ‘Buongiorno maestro!’ Paolo: ‘Al die belangstelling is wennen voor de bevolking. Genua was gesloten, net zoals de Genuezen vroeger. Wij kennen hier niet de openheid van het zuiden. Deze stad reflecteert de persoonlijkheid van de Genuezen, die moes-ten wennen aan de stroom toeristen, begin jaren negentig.’ Veel veranderde toen de eerste roomwitte cruiseschepen tussen de roestige vrachtschui-ten de haven inschoven.

Walhalla voor dieven

Ja, vroeger was het een bende in de voor god en politie onbereikbare steegjes, een walhalla voor dieven, drugsdealers en andere slechteriken. Eind vorige eeuw strooide een slim gemeente-bestuur met vergunningen voor restaurants en cafés. Die zorgden voor so-ciale controle in de steegjes. Op verwaarloosde pleintjes kwamen terrasjes, opslagschuurtjes muteerden in barretjes en theaters. Genua heeft het haven-DNA behouden. In Brieven uit Genua schrijft Pfeijffer over het ‘vrolijke, vuige Genua van Fabrizio de André’ (een bekende Genuese cantautore, zanger-liedjesschrijver), ‘vol hoertjes met rozen in hun mond, zilte zeelieden en een dosis nostalgisch engagement.’ In sommige achterafsteegjes, niet breder dan een boekenkast, ga je ’s avonds liever niet met je oude moeder wandelen. Via Genua, het drieliuk dat de VPRO dit jaar uit-zond, opent steevast met Ilja Leonard Pfeijffer, die met ogen van antraciet in de lens tuurt en een grafstem opzet: ‘Maar je vergist je goede vriend, dit is Af-ri-ka.’ Via Genua gaat over de bonte stoet gelukszoe-kers die een nieuw leven zoeken in het beloofde land Europa. Pfeijffer schuiert de lange Via di

Prè in het Centro Storico af, pratend met bewoners en migranten. Maar in zijn Brieven uit Genua en zijn roman La Superba toont Pfeijffer zich de heraut van zijn woonplaats. Hij bejubelt de schoonheid, het schitterende verval, de rauwheid en de geu-ren: ‘Sla maar een hoek om, een hoerensteegje. Of een herenhuis, een marmeren kerkje, een pleintje.’ En bijna jubelend: ‘Het was zondag. (...) Een koor van jongenssopranen begon te zingen in het Latijn. Ze zongen over de Heilige Maagd, die de Koningin der Hemelen is. Direct links van de kerk had een hoertje de deur van haar peeskamertje. (...) Volgens mij had ze de deur expres zo breed opengezet om de mis beter te kunnen horen.’

Genua is een januskop. Onze eerste zomer-avond in de caruggi, duistere, nauwe steegjes waarvan de daken elkaar kussen, voelde claus-trofobisch. We slopen door een schimmenrijk van barretjes, kerkgevels en sissende hoeren in leggings met jungleprint. Ons platte-grondje ging de vuilnisbak in. Op gehoor liepen we in de richting van aanzwellend leeuwenge-grom. Op een knus pleintje zat een zwerm stu-denten onder strogeel lantaarnlicht, als bij een Afrikaans kampvuur. Lukraak links afslaand stonden we ineens voor een zacht opgloeiende kerkgevel, naast een barretje vol opgewonden Genuezen. De onverlichte steegjes roken naar pasta, koffie en ons kleine angstzweet: het was fascinerend.

Monster wordt zwaan

Overdag wordt het betoverende nachtmonster Genua een zwaan. Op de bekoorlijke haven-kade van Renzo Piano, die aan Kaapstad doet denken, is het een vrolijke boel. Blijje gezinnen staan in de rij voor het Acquario en het Museo del Mare. Op trendy terrassen kijken toeristen naar vertrekkende schepen in een amfitheater van naar boven uitwaaiende straten. De pastelkleurige steegjes die vannacht schrik inboezemden, zijn nu verwennerij voor het oog. Zonnestralen priemen met zilveren vin-gers op de gevels. Dertig jaar geleden hadden de bewoners ons meewarig aangekeken: ‘Waarom kom je hier in vredesnaam?’ Op het terras vragen ze nu hetzelfde: ‘Waarom kom je hier?’, maar zetten daarbij hun VVV-gezicht op om Genua te promoten. Al eindigen



VERSE BASILICUM

Genua is de wereldhoofdstad van de pesto. De echte Genuese pesto wordt gemaakt van Ligurische olijfolie, knoflook van de Vessalico Arroscia, pijnboompitten en natuurlijk Genuese basilicum. (Niet blenderen, stampen!). Voeg verder toe: schapenkaas uit Sardinië en parmezaanse kaas. Eén keer in Genua pasta met pesto genovese eten en je koopt nooit meer een supermarktpotje.

‘DE PALAZZI DEI
ROLLI, GESCHIKT VOOR
LOGEERPARTIJTJES VAN
KONINGEN EN KEIZERS,
WAREN DE AIRBNB
VOOR DE ADEL.’





GROTE NAMEN

Genua is Columbus, Paganini en Pesto. Christoffel Columbus, de grote ontdekkingsreiziger, werd in 1451 geboren in Genua. Zijn kleine huisje staat vlakbij het Centro Storico. Op zijn 20ste verliet hij Genua. ‘Duivelsviolist’ Niccolò Paganini (Genua, 1782) was vioolspeler en componist. Zijn extreem lange vingers en elastische bindweefsel verklaarden zijn virtuoze vioolspel. Pesto? Zie het andere kader.



ze vaak met: ‘Wel veel vluchtelingen hier. Kunnen jullie er een paar mee naar Nederland nemen?’ Over de mini-kruispunten van de Via della Maddalena hangt een sluier van ochtendlicht, die alles wat bruin, grijs en afgebladderd is de uitstraling van een middeleeuws schilderij geeft. Weer hebben we het gevoel te worden verzwoegen door het labyrint van hellende straatjes, piazza’s en barokke kerkjes. Winkeliers en havenstad-boefjes leunen achteloos tegen deurposten, vorsend naar handel. Een slager heeft in zijn marmeren toonbank de helden van Genua laten beeldhouwen: Columbus en Paganini, de ‘duivelsviolist’. De sensatie dat je deze stad nooit meer uitkomt: het is een heerlijk gevoel. ‘*Je wilt hier verdwalen.*’ Evenzogoed maakten de machthebbers soms korte metten met de sloppensteegjes. Resultaat: de luisterrijke Via Garibaldi, de *catwalk* van 16de-eeuwse palazzi, afspiegeling van renaissance *power politics*. Rijke bankiers en reders bouwden tijdens de gouden eeuw van Genua (16de-17de eeuw) spectaculaire paleizen. In de Gouden Eeuw bestond er een officiële lijst, de *rollo*. Daarop stonden de *Palazzi dei Rolli*, de huizen van rijke families die geschikt werden geacht voor de logeerpertijetjes van koningen en keizers die de maritieme grootmacht bezochten. Airbnb voor de adel. Palazzo Bianco, Palazzo Rosso en Palazzo Doria Tursi zijn volgepropt met Caravaggio’s, Titians en onze Peter Paul Rubens, die dol was op Genua en de Genuezen op hem. Pfeijffer: ‘Genua is een product van eeuwenlange improvisatie. Het is allemaal in de loop van de tijd op elkaar geklikt als blokken speelgoed van verschillende merken.’

Gotische Atlantikwall

Filippo Zamparelli is een fan van voetclub Genoa en dus niet van de (eveneens) Genuese aartsrivaal Sampdoria. Hij wil het maar even kwijt. ‘Wij houden hier ook niet van recht’, zegt de beweeglijke Filippo, als hij ons op een extra rondje slingersteegjes trakteert. Het is een truc. Filippo smijt ons vanuit de *caruggi* in één keer in het verblindend zilveren zonlicht op het plein voor de Cattedrale di San Lorenzo. Als een gotische Atlantikwall rijst de zebragevel van carraramarmer en zwarte leisteel voor ons op. ‘Gewoon een kwestie van wat straatjes wegslaan, zo creëer je schoonheid’, zegt Filippo. (Tip: bekijk de stad op Google Earth, je weet niet wat je ziet.) Filippo beleeft zijn Isfahanmoment als hij in de Via di Canneto Il Curto

plotseling zijn zus uit mondain Milaan ontwaart. Zij staat in de lange rij voor delicatessenwinkel Focaccia e Dintorni. ‘Wat doe jij hier?’ ‘Lekkere dingen kopen die ik in Milaan niet kan krijgen.’ De ambachtelijke winkels en werkplaatsjes in Genua’s steegjes zijn om je vingers bij af te likken. De *botteghe storiche* ademen de geschiedenis van de havenstad. Van drogisterij tot stropdassenfabrikant en van stoffenwinkel tot koffiebar. Carlo Luico opent speciaal voor ons op maandagochtend zijn winkel. Hij praat onstuitbaar over zijn werk, Genua én de oorlog. ‘Sorry, ik praat veel’, verontschuldigt hij zich. De familie Luico maakt kurken, op maat gesneden uit vierkante stukken. Het winkeltje staat ook op de lijst met *botteghe storiche*. Voorwaarde: de activiteit moet meer dan 70 jaar op dezelfde plek en manier worden uitgevoerd. Luico gaat daar met 120 jaar ver overheen. Op een steenworp afstand van de oude haven zit Romanengo, die suikergoed verkoopt voor de upperclass. De Genuezen zijn altijd meester geweest in het konfijten van vruchten. Zo bleven ze goed tijdens lange zeereizen. Bij Romanengo blinken de gekonfijte vruchten als edelstenen. Het prijskaartje ligt er niet om. ‘Het kost veel tijd om zo’n gekonfijte vrucht te maken’, zegt een winkelmeisje met de toepasselijke naam Perla. De suikerbonbons van Romanengo zijn ware cadeautjes. Kom je op een huwelijksfeest binnen met een pakje van Romanengo dan sla je een goed figuur. Viganotti’s chocoladefabriek is meer voor de gewone man. Het gammele deurtje nodigt niet uit. ‘De Liguriërs zijn een gesloten volkje. Je moet een drempel over om bij ze binnen te komen’, vertelt Enrico, de zoon van de eigenaar. Het bedrijf is niet meer van de Viganotti’s, maar

ze gebruiken nog de oude receptuur en de originele machines. ‘Wij zijn nog een echte *bottega* waar winkel en werkplaats bij elkaar zitten.’ De geur van chocolade is intens. Als een echte Sjakie volgen we Willy Wonka door z’n fabriekje. Enrico: ‘Ik doe niet aan voorverpakte doosjes. Wij maken een dienblaadje met chocolaatjes die je zelf kiest.’

Kom op tijd!

Trattoria Sa’Pesta doet niet zijn best om op te vallen, je loopt er zo voorbij. Aan het gekletter van potten en pannen hoor je dat de zaak geopend is. De voorbereidingen voor de lunch zijn in volle gang. Reserveringen doen ze niet aan, kom maar op tijd. Geen overbodig advies want binnen no time staat er een rij. In het kale restaurant met witte tegels en houten tafels worden de borden op tafel gesmeten, de serveersters hebben geen tijd te verliezen. Je eet hier in een oude zoutwinkel. Sa’ Pesta betekent gemalen zout. Het zout van de schepen werd hier met een vijzel fijngestampt en aan de man gebracht. Ten tijde van de Republiek hadden de Genuezen er monopolie op, net als op brood en wijn. Dus breidde Sa’ Pesta zijn koopwaar uit en ontstond er een restaurant. Op grote metalen platen liggen de Ligurische specialiteiten te dampen: focaccia, *farinata*, groentetaarten. Antonella, die de zaak runt, rent van hot naar her. Ze propt zoveel mogelijk klanten aan een tafeltje. ‘De Genuezen hebben een feestdag en dan is het hier een gekkenhuis’, zegt Antonella bij het afrekenen. En terecht. Lokale gerechten voor een laag prijsje. Genuezer wordt het niet. ‘*Alleluia, zingen de smetteloos witte sopraantjes met hun hoge, zuivere, hemelse stemmen*’ (Ilja Leonard Pfeijffer).

‘OP EEN PLEINTJE ZATEN STUDENTEN ONDER STROGEEL LANTAARNLICHT, ALS BIJ EEN AFRIKAANS KAMPVUUR.’